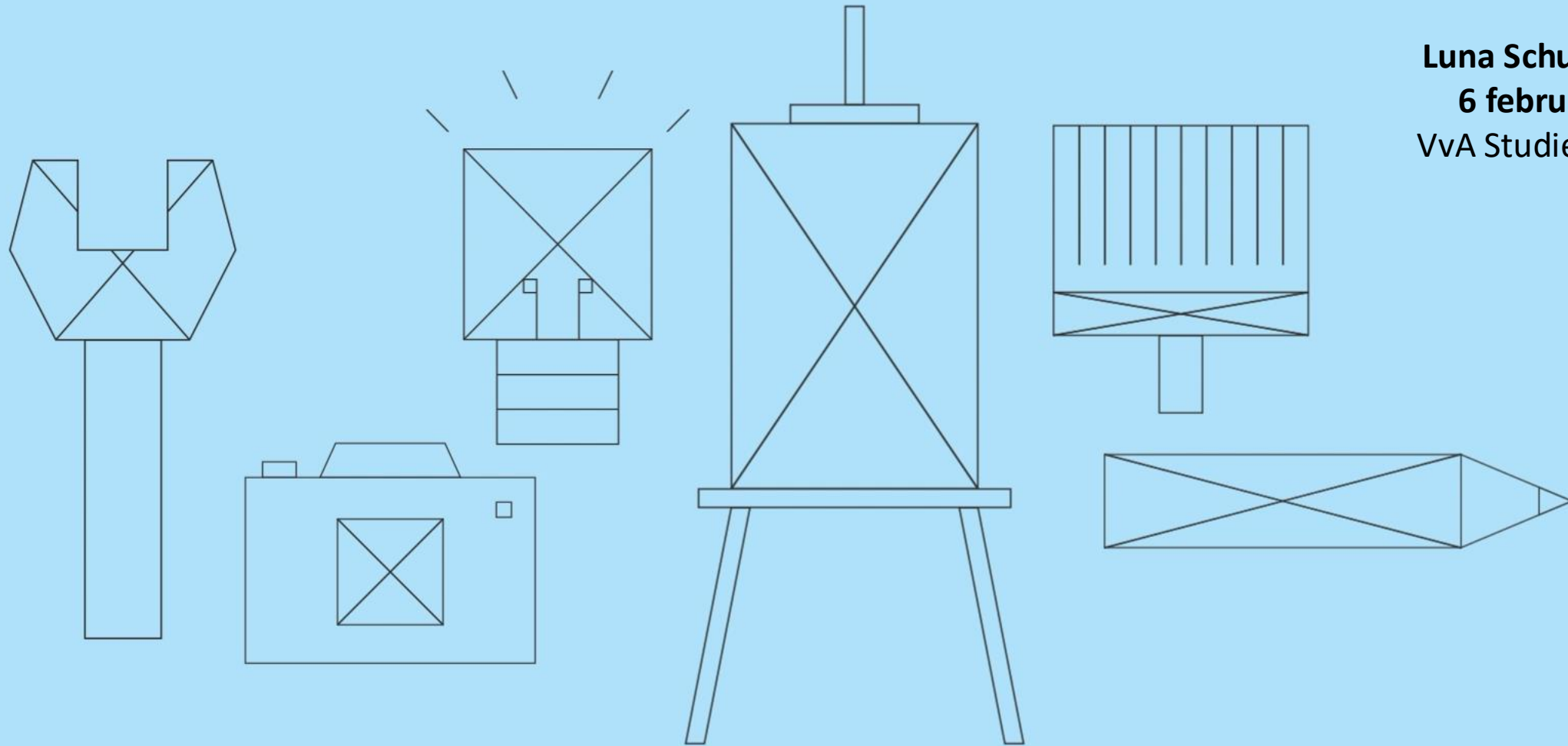

Luna Schumacher
6 februari 2026
VvA Studiemiddag

PICHTORLICHT

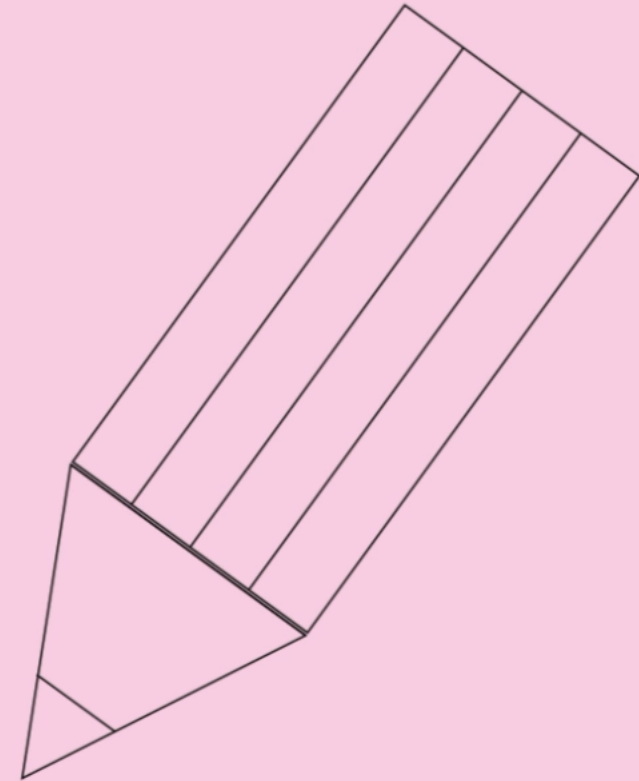
DE PREJUDICIËLE VRAGEN IN PELHAM II

EN HET BEGRIIP 'PASTICHE'

INHOUD

- Achtergrond: Pelham I
- Wat betekent 'pastiche'?
- De geschiedenis van de parodie-exceptie
- Opinie A-G Emiliou
- Appropriation art

PELHAM I

HvJ EU 29 juli 2019, [C-476/17](#),
ECLI:EU:C:2019:624 (*Pelham c.s./Hütter c.s*)

- Samplen valt binnen exclusieve recht van fonogrammenproducenten
  - Tenzij gewijzigde en 'voor het oor onherkenbare vorm'
- 'Freie Benutzung' niet in lijn met gesloten systeem EU auteursrecht.
- Citaat als het herkenbaar is, een dialoog ('intellectuele confrontatie') aangaat met het werk & aan de vereisten wordt voldaan

PICTORIGHT / PASTICHE

PELHAM II

HvJEU Pelham II

- Art. 17 DSM-richtlijn: verplichte kpp-exceptie
  - Geen 'freie Benutzung' meer: pastiche geïmplementeerd als 'vervanger'
- Nu: vragen aan HvJEU
  - Art. 13 Handvest: vrijheid van kunsten en wetenschappen

PICTORIGHT / PASTICHE

PELHAM II

---

1. Is de bepaling die het gebruik voor **pastiche** in de zin van artikel 5, lid 3, onder k), van [de InfoSoc-richtlijn] beperkt, een **vangnetbepaling** voor **ten minste artistieke betrokkenheid bij een reeds bestaand werk of ander referentieobject**, met inbegrip van **sampling**? Is het **begrip pastiche** gebonden aan **beperkende criteria**, zoals de eis van **humor, stilistische imitatie of hommage**?
2. Vereist gebruik „voor pastiche” in de zin van artikel 5, lid 3, onder k), van [de InfoSoc-richtlijn] dat wordt vastgesteld dat de gebruiker de **intentie heeft om auteursrechtelijk beschermd materiaal te gebruiken voor pastiche**, of volstaat het dat het pastichekarakter herkenbaar is voor een **persoon die bekend is met het auteursrechtelijk beschermde materiaal** en die over het intellectuele begrip beschikt dat nodig is om de pastiche waar te nemen?

PICTORIGHT / PASTICHE

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

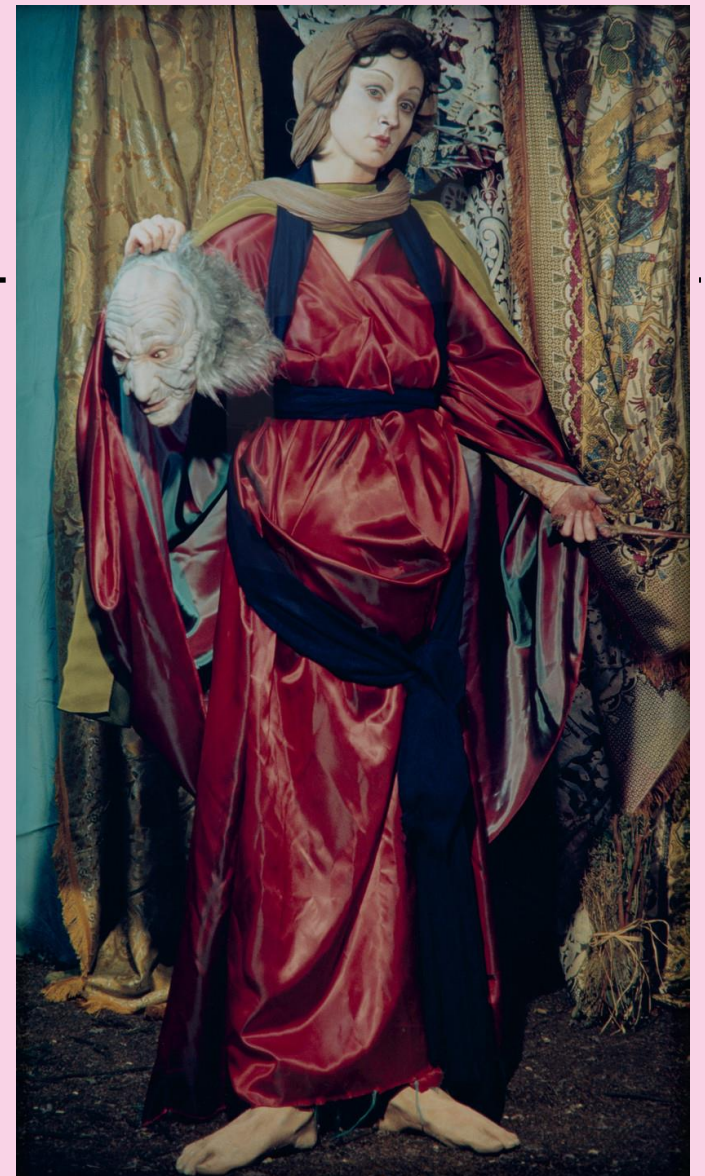

William Marlow, Capriccio: St Paul's and a Venetian Canal, 1795, olieverf op doek, 129.5 cm x 104.1 cm, Tate Britain.

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

Cindy Sherman, Untitled #228, 1990, chromogeen druk, 208.4 × 122 cm, MoMA.

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

Sandro Botticelli, Judith met het hoofd van Holofernes, 1497-1500, olieverf en tempera op paneel, 36,5 cm x20 cm.

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

Cindy Sherman, Untitled #58, 1980, gelatine zilver druk, 16 × 24 cm, MoMA.

PICTORIGHT #PASTICHE

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

James Franco, New Film Still #58 (2013), 2013, Pace Gallery.

PICTORIGHT #PASTICHE

WAT BETEKENT 'PASTICHE'?

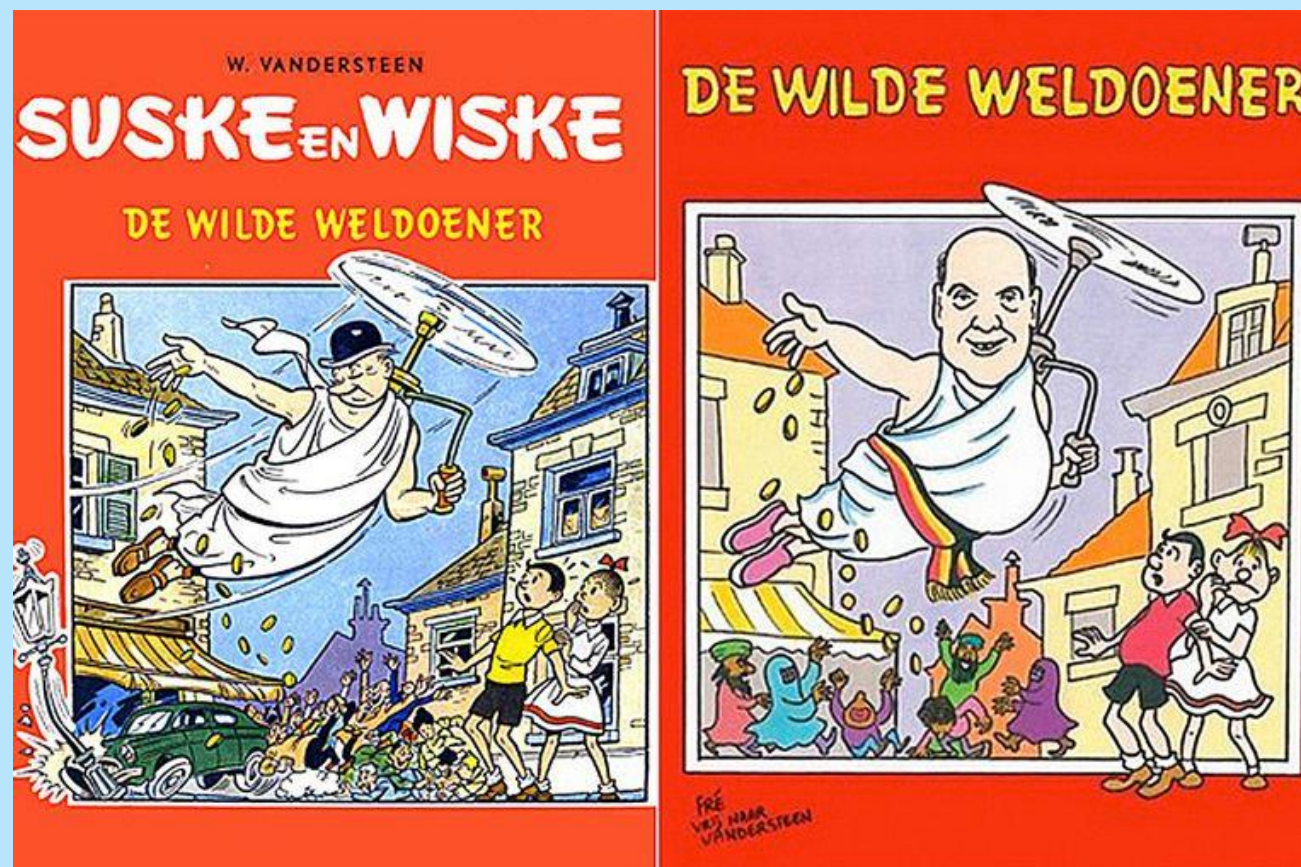
- Twee 'soorten' pastiche:
  - 'Mix-and-match'/medley ('pasticcio')
  - (Stijl)imitatie ('pastiche')
- Bewuste imitatie of overname, **geen** plagiaat of vervalsing (verborgen imitatie)
- Humor of spot geen vereiste

CONCEALED		UNCONCEALED	
NOT TEXTUALLY SIGNALLED		TEXTUALLY SIGNALLED	
EVALUATIVELY OPEN		EVALUATIVELY PREDETERMINED	
plagiarism	copies	pastiche	emulation homage
fake forgery hoax	versions		travesty burlesque mock epic
	genre		parody

R. Dyer, *Pastiche*, London&New York: Routledge 2007, p. 24.

PARODIE

- HvJ EU 3 september 2014, [C-201/13](#), ECLI:EU:C:2014:2132 (*Johan Deckmyn/Vandersteen*)
- Parodie moet:
  - een bestaand werk oproepen;
  - merkbaar verschillen;
  - uiting van humor of spot vormen.
- Geen eigen, oorspronkelijk karakter vereist
- Rechtvaardig evenwicht: geen discriminatie dulden.

PICTORIGHT / PASTICHE

PARODIE, KARIKATUUR EN.. PASTICHE?

Parodie “autonoom Unierechtelijk begrip”, **maar** dient er een onderscheid te worden gemaakt te worden tussen karikatuur, parodie en pastiche?

A-G Szpunar in Pelham I:

“Wat het begrip pastiche betreft, daarbij gaat het om een **imitatie van de stijl van een werk of een auteur** waarbij **niet** per se **bestanddelen** van het werk worden **overgenomen**.”

PICTORIGHT / PASTICHE

PARODIE, KARIKATUUR EN... PASTICHE?

Conclusie A-G Emiliou: pastiche is autonoom
Unierechtelijk begrip, los van parodie en karikatuur

Wat is **pastiche**?

„...predominantly used to designate an **artistic work** in a **style** which **imitates** that of **another work, artist** or **period** (or works belonging to the same ‚genre‘, and so on), **borrowing** and **blending** together various **motifs, tropes** and other **characteristic elements** to that effect (in line with the etymological origin of the term, namely the Italian ‚pasticcio‘, which refers to a dish made of a **mixture of ingredients**).“

PICTORIGHT / PASTICHE

PARODIE, KARIKATUUR EN... PASTICHE?

Conclusie A-G Emiliou:

- Overweging 53: pastiche moet:
  - een **bestaand werk oproepen**;
  - merkbaar **verschillen**;
  - **herkenbaar** zijn als **imitatie**, maar **doel** is **irrelevant** (humor of spot niet nodig).
- De **intentie** van herkenbare imitatie moet **uit werk blijken**.
- Niet bedoeld als 'catch-all' of 'free use'-clausule.

PICTORIGHT / PASTICHE

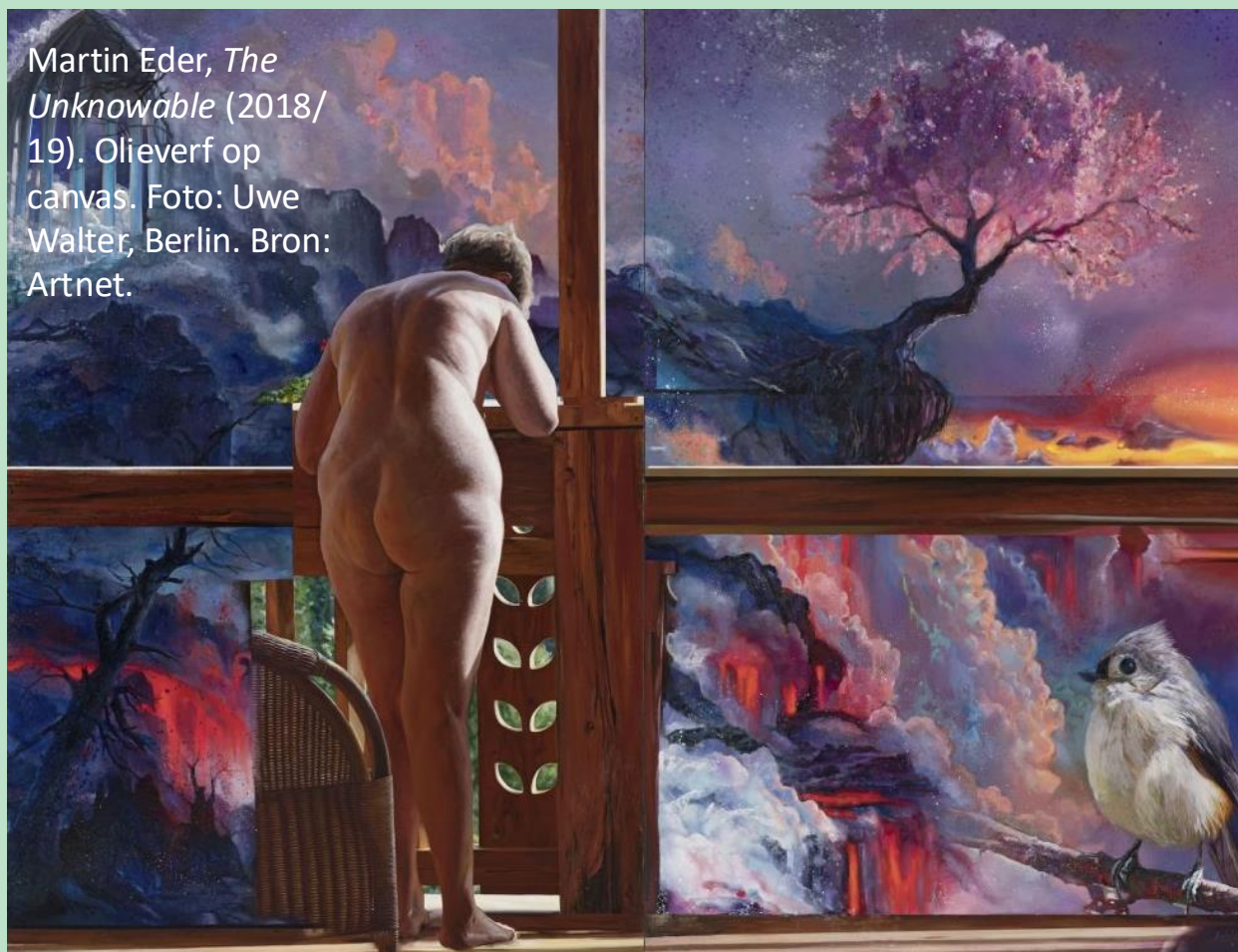
WELKE VOORMEN VAN GEBRUIK VALLEN HIERONDER?

Without the consent of the author

Without the consent of the author but under an exception

Martin Eder, *The Unknowable* (2018/19). Olieverf op canvas. Foto: Uwe Walter, Berlin. Bron: Artnet.

APPROPRIATION ART & SUBSTITUTIE

“In fact, the system treats indiscriminately, **on the one hand, counterfeiting, plagiarism and the exaggerations of certain adepts of the ‘appropriation art’** (who borrow *very* extensively from existing works, while adding little input), the products of which could **significantly harm rightholders’ economic interests by substituting** themselves for the source material, and, **on the other hand,** artworks created by **borrowing a little amount of protected material,** or using it in a **highly ‘transformative’ way,** and which, for that reason, **do not compete with that source** and, thus, **would not cause such harm.”**

PICTORIGHT / PASTICHE

APPROPRIATION ART & SUBSTITUTIE

Vlnr: Jeff Koons, *Fait d'hiver*, 1988; Franck Davidovici, *Fait d'hiver*, 1985.

PICTORIGHT / PASTICHE

APPROPRIATION ART & SUBSTITUTIE

Vlnr: Lynn Goldsmith,
Prince, 1981; Andy
Warhol, *Orange Prince*,
1984.

PICTORIGHT / PASTICHE

APPROPRIATION ART

“Hoe kan een artiest de wereld in vraag stellen met zijn kunst als hij geen beelden uit die wereld mag gebruiken? Dit vonnis verbiedt een bepaalde vorm van hedendaagse kunst en ontnemt hedendaags kunstenaars het recht om zich uit te drukken.”

- Advocaten van Tuymans in De Standaard, 20 januari 2015

Links: Katrijn van Giel, Jean-Marie Dedecker, 2010.

Rechts: Luc Tuymans, A Belgian Politician, 2011.

PASTICHE EN... FREE/FAIR USE?

“Providing an exception dedicated to artistic reuse of protected material (such as the ‘free use’ clause in German law), allowing a **concrete, case-by-case balancing of the rights and interests** of the parties, would help in that regard. It would **support highly creative and, thus, socially valuable cases of artistic reuse** (while keeping uninspired copying at bay). **A system of framed, compulsory licenses or statutory remuneration** could also be envisioned to support the creators of yesterday in certain cases.”

A.G. Emiliou, *overweging 132*.

1

Artistieke betekenis

3

Duidelijk ontlenen

PICTORIGHT

RICHTLIJN APPROPRIATION ART

INGANGSDATUM: 1 JANUARI 2021

RICHTERGROND

Pictoright behartigt de auteursrechtelijke belangen van een diverse groep beeldmakers. Het komt voor dat beeldmakers onderling auteursrechtelijke geschillen hebben. Het gaat dan vaak over gebruik van werk van de ene maker in werk van de andere maker. Op grond van de Auteurswet is dat in beginsel niet toegestaan, tenzij een uitzondering van toepassing is, zoals de parodie-exceptie en de citaatexceptie.

De grenzen van dergelijke uitzonderingen zijn echter niet altijd even duidelijk. Het kan hierdoor voorkomen dat een maker bepaald werk niet mag gebruiken. Pictoright vindt dat in sommige gevallen onwenselijk, omdat het refereren naar of incorporeren van werk van anderen, voor veel kunstenaars onlosmakelijk verbonden is met het creatieve proces. Pictoright vindt het belangrijk dat handhaving van Auteursrecht op een zodanige manier plaatsvindt dat de artistieke vrijheid van makers zo min mogelijk beperkt wordt. Aan de andere kant wil Pictoright er ook voor waken dat bestaand werk grenzeloos gebruikt wordt onder het mom van diezelfde artistieke vrijheid. Pictoright probeert tussen de beide belangen van makers (handhaving van auteursrecht aan de ene kant en expressievrijheid aan de andere kant) op een zo redelijk mogelijke manier te laveren.

Om die reden is deze Appropriation Art beleidsrichtlijn ontwikkeld. Hiermee wordt getoetst of het gebruik 'van werk in werk', naar het oordeel van Pictoright, redelijkerwijs acceptabel is. Als dat het geval is, zal Pictoright in de regel niet handhavend optreden, hoewel dit in sommige gevallen op grond van de Auteurswet wellicht strikt genomen wel had gekund. Het is uiteraard lastig, zo niet onmogelijk, om de grenzen van Appropriation Art versus 'zuivere' auteursrechtinbreuk precies vast te leggen. Dat is ook niet de bedoeling van deze richtlijn. Deze richtlijn wordt door Pictoright slechts gebruikt in het kader van haar (interne) afweging om wel of niet handhavend op te treden. In zoverre kunnen er dus geen rechten aan worden ontleend.

RICHTLIJN

Pictoright behoudt zich het recht voor om niet op te treden tegen gebruik van werk van bij haar aangesloten makers in werk van andere makers, voor zover zij dit gebruik met inachtneming van deze richtlijn gerechtvaardigd vindt. In het kader van deze afweging neemt Pictoright in ieder geval het volgende in aanmerking:

- In hoeverre sprake is van een nieuwe artistieke betekenis ten opzichte van het gebruikte werk. Van belang in dit verband is onder meer de vraag in hoeverre het werk weloverwogen in een andere, nieuwe context is gebruikt.
- Of het gebruik van het bestaande werk gerechtvaardigd is gelet op de artistieke doelstelling van het nieuwe werk en de aard en omvang van het gebruik van het bestaande werk. Pictoright gaat er vanuit dat een maker die ervoor kiest auteursrechtelijk beschermd werk van een ander te gebruiken, desgevraagd bereid en in staat is een toelichting te geven op deze elementen.
- In hoeverre de maker van het nieuwe werk duidelijk heeft gemaakt dat het gebruikte werk of daaruit gebruikte elementen niet van hem afkomstig zijn.
- De vraag in hoeverre de bron, waaronder begrepen de naam van de maker van het gebruikte werk, wordt vermeld bij het nieuwe werk.

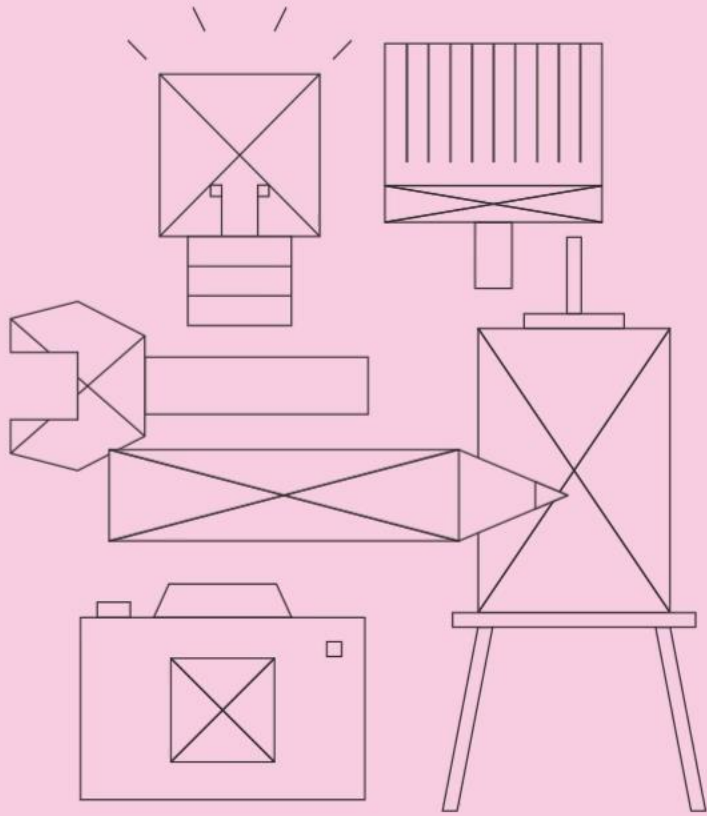
Let op: ook in het geval dat het gebruik van 'werk in werk' naar het oordeel van Pictoright in beginsel acceptabel is, kan Pictoright aan het gebruik van (reproducties van) het nieuwe werk de voorwaarde verbinden van een vergoeding voor de maker van het bestaande werk. Voorts kan Pictoright ten aanzien van eventuele volgrechtopbrengsten een bepaalde verdeling verlangen tussen de betrokken makers (van het nieuwe en het bestaande werk).

2

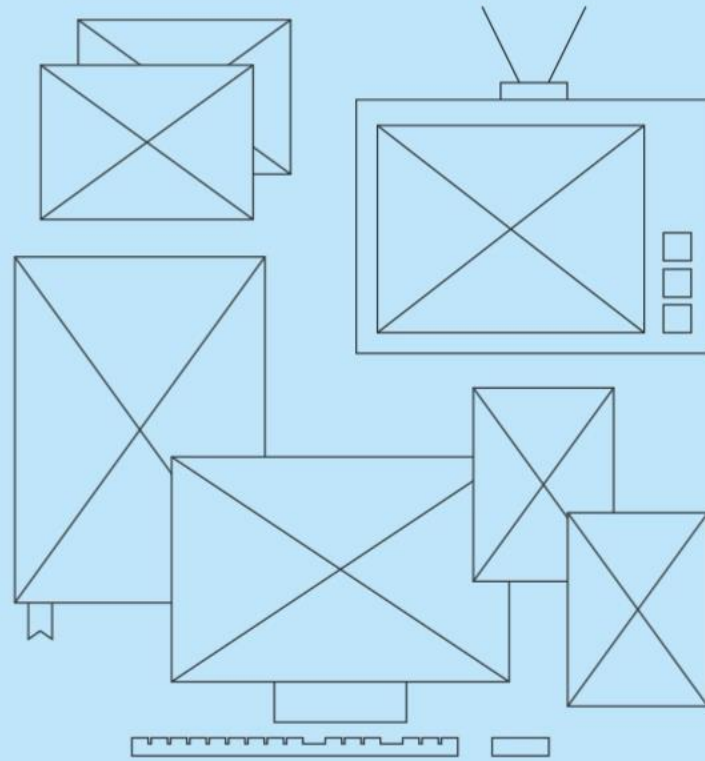
Proportioneel gebruik

4

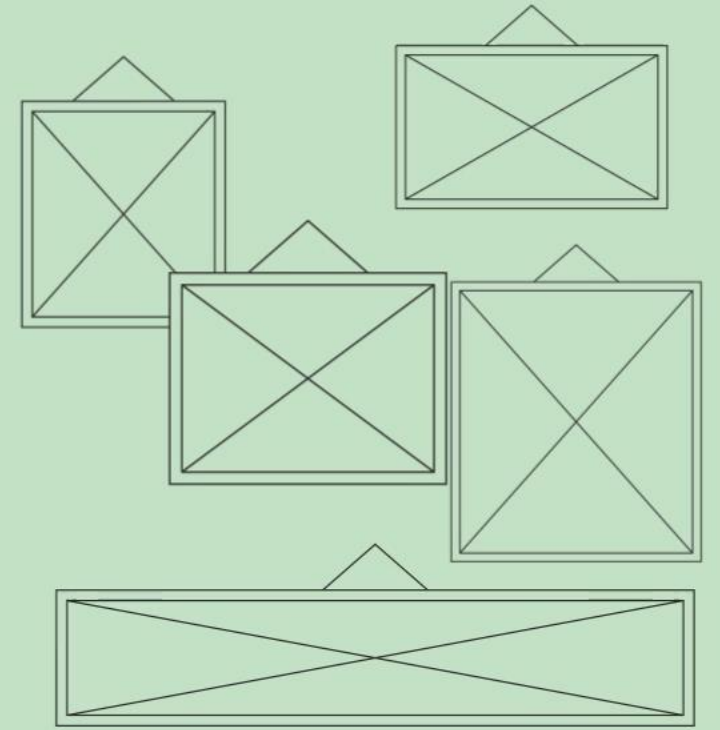
Naamsvermelding

VOOR MAKERS

VOOR GEBRUIKERS

VOOR VERKOPERS

PICTORIGHT

VISUELE AUTEURSRECHTEN NEDERLAND

PICTORIGHT.NL